

VIOLENCEOFF

Dílčí výstupy projektu

Výbor pro prevenci domácího násilí, 23. červen 2022

Hana Přesličková

VIOLENCE
OFF

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PROJEKTU

Úřad vlády – odbor rovnosti žen a mužů - problematika domácího genderově podmíněného násilí

Norské fondy, programová oblast 22 - Domácí a genderově podmíněné násilí: Prevence domácího a genderově podmíněného násilí a poskytování ochrany a pomoci pro jeho oběti

Projekt IKSP – PDP7- „Zlepšení v oblasti zacházení s pachateli a v oblasti podpory obětí v případech domácího a genderově podmíněného násilí v ČR“

Aplikovaný výzkum – cílem je využitelnost výsledků v praxi

Výsledky projektu by měly sloužit relevantním institucím zodpovědným za tvorbu politiky a účinných strategií v oblasti DGPN.

ViolenceOFF – trest není úplným řešením - práce s pachatelem DN jako nedílná součást podpory a ochrany obětí

V ČR dosud neexistuje jednotný systém zacházení s pachateli DGPN, chybí funkční propojení

Domácí násilí jako genderově podmíněné násilí, tj. násilí v partnerských vztazích

PANEL EXPERTU

OBECNÉ RESUME

- **v oblasti řešení DN nastaly významné posuny** v posledních cca 15 letech (kvalitní legislativní rámec, posílení spolupráce mezi institucemi, připravenost policie),
- **s pachateli DN se příliš nepracuje, případně nesystematicky, málo intenzivně, krátkodobě a málo individualizovaně, a tedy neefektivně**

IDENTIFIKOVANÁ PRIORITNÍ TÉMATA (PANEL EXPERTŮ)

1. Začarovaný kruh slabé politické podpory SPDN

- slabá politická podpora SPDN → podfinancování → přetížení → méně efektivní práce s původcem DN → nedůvěra v opatření → slabá politická podpora SPDN...
- řešením bludného kruhu by mohlo být **posílení interdisciplinárních kontaktů** aktérů a spolupráce mezi nimi, která by umožnila **koordinovaný tlak na politiky** za účelem zviditelnění potřeb SPDN
- včetně vzniku zastřešující asociace poskytovatelů programů

1. Spolupráce mezi aktéry SPDN

- **potřeba posílení spolupráce mezi institucemi SPDN**, a to nejen za účelem zvýšení efektivity práce (např. posílení spolupráce OSPOD, přestupkových odd. MÚ a poskytovatelů programů (např. konzultace ohledně vhodnosti klienta pro program, společná úvodní schůzka s klientem), ale též provazování profesí na úrovni širší justice
- vhodné je **včasné zahájení** spolupráce
- těžkopádnost formální spolupráce mohou vyvažovat neformální setkání

1. Vzdělávání a specializace aktérů SPDN

- **význam proškolení aktérů SPDN** (policistů, soudců, OSPOD, ale též soudních znalců a obhájců, pracovníků ve školách aj.) a **specializace** (např. chybí specialisté na DN na OSPOD)
- **riziko snížení nároků na vzdělání** úředníků MÚ na přestupkových odborech novela Zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 417/2021 Sb.) vyžaduje již jen maturitu
- potřeba řízení více sjednotit vzdělávání a školení, a to včetně poskytnutí informací do škol
- vzdělávat soudce (bez ohledu na specializaci) o principech terapie a DN například formou kurzu Justiční akademie

4. Včasnost a návaznost práce s původcem DN

- **opatření jsou ukládána příliš pozdě**
- vhodné by bylo předat kontakt na organizaci typu IC (a příp. OSPOD při přítomnosti dětí) již při výjezdu policie k jakémukoliv násilí
- příp. doporučit opatření již v přípravném řízení, ale pro to by bylo třeba více informací od policistů z vyšetřování
- důležité je podle nich také **efektivní nastavení opatření po odsouzení**
- zapojení Vězeňské služby (doporučovat absolvování programu při žádosti o podmíněné propuštění odsouzeného)

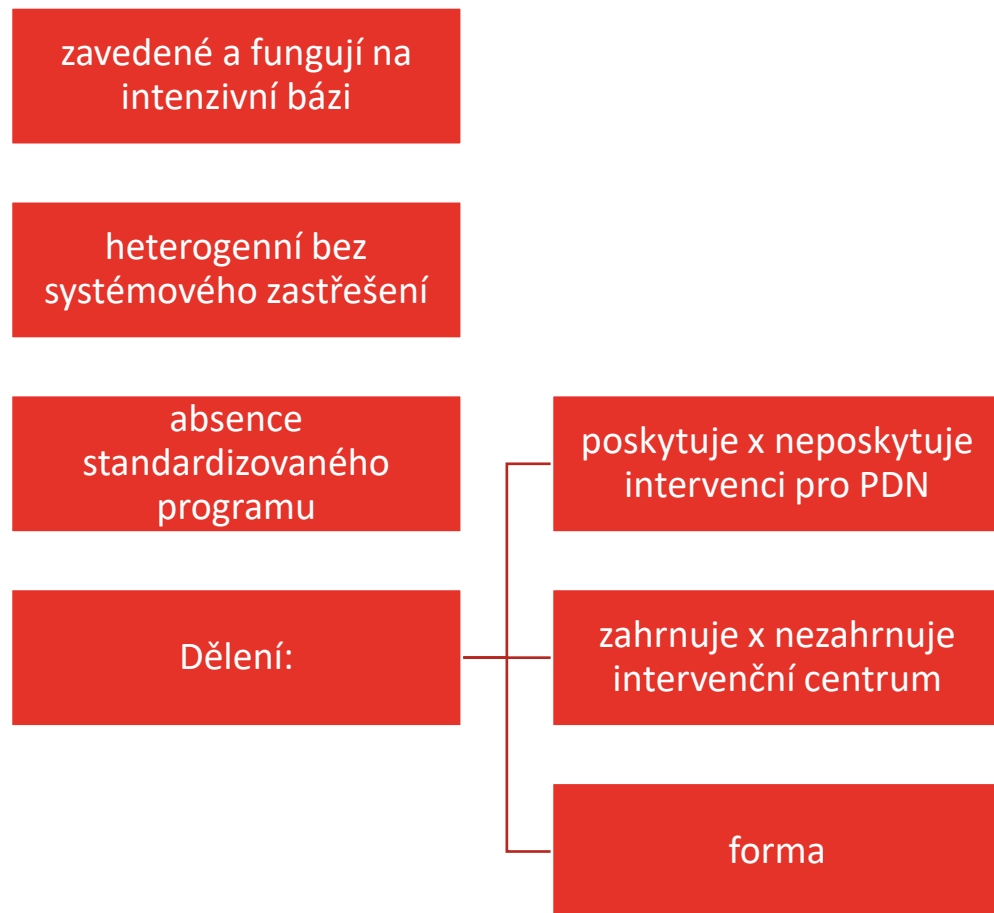
5. Vhodnost klienta pro psychoterapeutický program

- riziko neefektivity nákladné práce u osob s malou šancí nápravy
- Posuzování/konzultace vhodnosti uložení programu pro násilné osoby

INTERVENCE PRO PŮVODCE

(EXPERTNÍ ŠETŘENÍ A FOKUSNÍ SKUPINA)

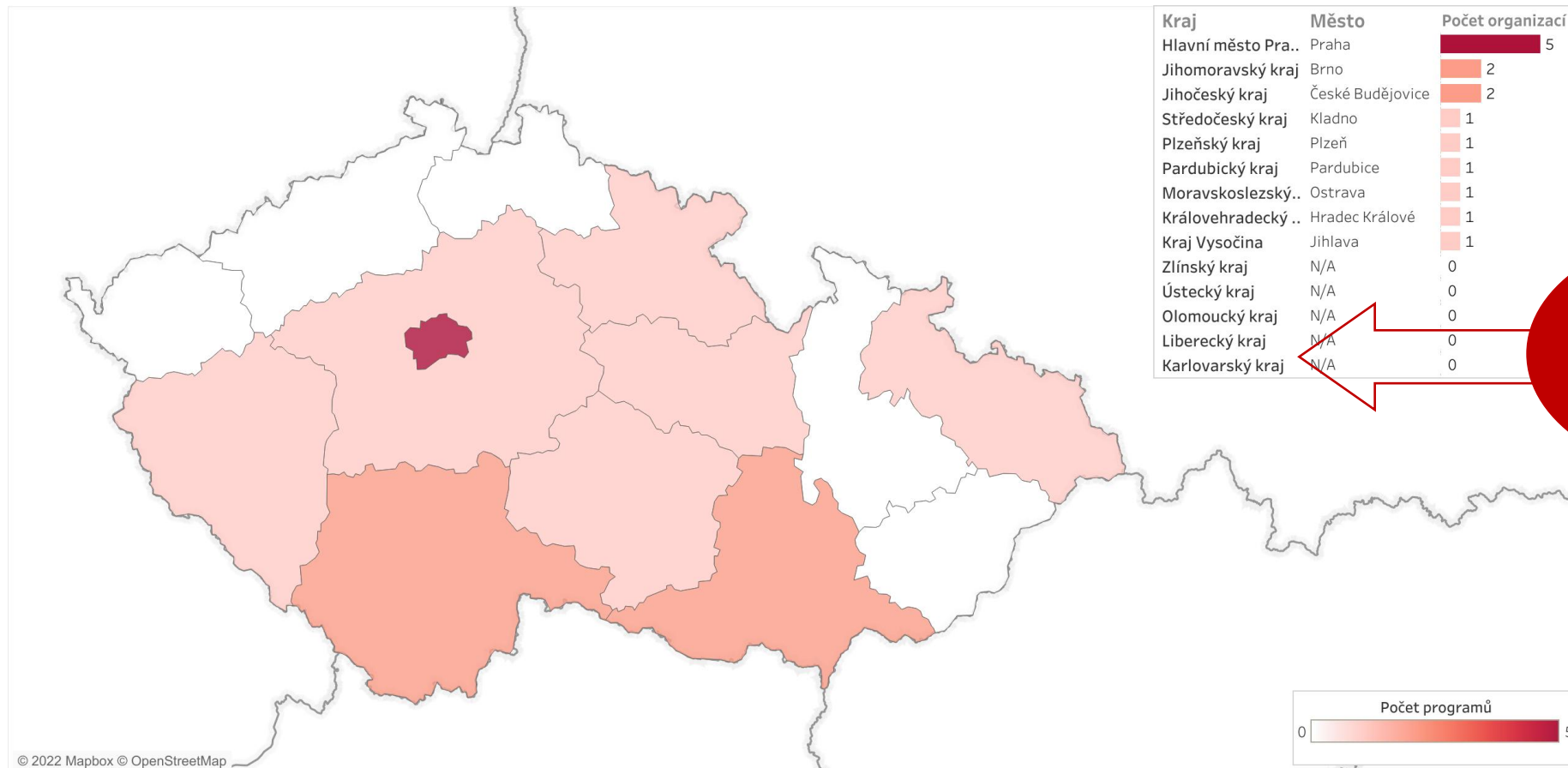
ORGANIZACE POSKYTUJÍCÍ INTERVENCE PRO PDN

Organizace	Poskytovatel	Intervenční centrum (nebo funguje v rámci IC, nebo provozuje IC)	forma
Centrum Gaudia, Praha	✓	X	NZZ
Diakonie ČCE – SKP, Praha	✓	X	NNO
Spondea, Brno	✓	X	NNO
Liga otevřených mužů, Praha	✓	X	NNO
Liga otevřených mužů, Plzeň	✓	X	NNO
Krizové centrum Jihlava	✓	X	NNO
Nomia, Hradec Králové	✓	X	NNO
KC pro děti a rodinu v Jč. kraji	✓	X	NNO
SKP-CENTRUM, Pardubice	✓	✓	NNO
IC Praha: program Viola	✓	✓	PO
Zařízení SI Kladno	✓	✓	PO
IC, Plzeňský kraj	X	✓	NNO
IC, Hradec Králové	X	✓	NNO
IC pro osoby ohrožené domácím násilím, České Budějovice	X	✓	PO
Pomoc v nouzi, Sokolov	X	✓	NNO
Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, Zlínský kraj	X	✓	PO
Psychocentrum – manželská a rodinná poradna, Kraj Vysočina	X	✓	PO

KRAJSKÁ (NE)DOSTUPNOST PROGRAMŮ PRO PDN

Mapa dostupnosti programů pro PDN

[odkaz na interaktivní mapu](#)

VÝJIMKY POTVRZUJÍCÍ PRAVIDLO

Organizace	Poskytovatel	Intervenční centrum (nebo funguje v rámci IC, nebo provozuje IC)	Forma
SKP-CENTRUM, Pardubice	✓	✓	NNO
IC Praha: program Viola	✓	✓	PO
Zařízení SI Kladno	✓	✓	PO

„Naším zřizovatelem je Krajský úřad Středočeského kraje, který v rámci svého střednědobého plánu poskytování sociálních služeb usiluje o práci s pachateli DN, jsme v takové činnosti podporováni. Mimo to se také v dané problematice odvoláváme dle § 37 odst. 2 zákona o soc. službách.“

IC Praha, zajišťující program Viola prostřednictvím stejného zřizovatele Centrum sociálních služeb Praha

IC zastřešující Zařízení sociální intervence Kladno, které s PDN nepracuje v rámci strukturovaného programu, ale v podobě individuálních či skupinových intervencí.

SKP-Centrum Pardubice disponující programem NENA, které je realizováno mimo intervenční centrum.

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ – EXPERTNÍ ŠETŘENÍ

I přesto, že programy a intervence pro PDN jsou již poměrně zavedené a fungují na intenzivní bázi, tvoří velmi heterogenní skupinu

Zásadním problémem je nedostupnost programů. Na druhou stranu je zde velký potenciál v IC, která mají zájem programy pro PDN zahrnout do své agendy

Zásadní roli v dosažení nastavených cílů hraje dobrovolnost vstupu do programu

Při práci s PDN s uloženou povinností je nedostatečná propojenost systému a nevyhovující spolupráci se soudy

Nejvýznamnější ukotvení představuje metodický dokument *Minimální standardy*, během praxe se však objevují určité neshody s realitou či mezery, které by bylo třeba doplnit

POTŘEBY A DOPORUČENÍ

**KLÍČOVÉ
IDENTIFIKOVANÉ
POTŘEBY**

(expertní šetření a fokusní skupina)

1. **Potřeba institucionalizace systému práce s původci DN**
2. **Potřeba systémového financování programů pro původce DN**
3. **Potřeba centrální databáze o původcích DN a výzkumu potřeb původců DN**
4. **Potřeba standardizované metodiky pro zařazení původců DN do programů**
5. **Potřeba evaluace programů pro původce DN**

DOPORUČENÍ

Obnovení diskusí s relevantními aktéry (např. MPSV, MF, MSp atp.) na vládní úrovni ohledně:

- **zařazení práce s násilnou osobou do katalogu sociálních služeb**, tak aby s nimi mohla pracovat také IC (změna zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, obnovit požadavek z akčního plánu z roku 2015 - 2018), popř. nalézt jiné vhodné systémové řešení
- **zajištění dostupnosti intervencí pro násilné osoby regionálně** (alespoň v rozsahu dostupnosti intervenčních center)
- **zajištění systémového financování práce s násilnou osobou**
- **vytvoření ústřední databáze informací o původcích/pachatelích DN** (popř. o relevantních ukazatelích případů domácího násilí) dostupné všem zapojeným aktérům (jak je zavedeno v některých zahraničních koncepcích, inspirace v zahraničních systémech: španělském systému VioGén, britské databázi MAPPA) (plánovaný sběr dat?)

Aktivizace a zacílení výsledků práce celorepublikové pracovní skupiny pro práci s násilnou osobou na:

- návrh řešení systémového zastřešení práce s PDN
- *doplnění a konkretizace Minimálních standardů* ohledně: standardizace programů, standardizace způsobu začleňování klientů do těchto programů a jejich evaluace
- zvýšení agendy a kapacit organizací pracujících s klienty s uloženou povinností.
- metodické zajištění spolupráce s relevantními aktéry zejména v rámci „předávání“ klientů s uloženou povinností (PČR, SZ, soudy, PMS, IC atd.)
- **zajištění interdisciplinarity skupiny za účelem nastavení parametrů spolupráce a metodického zajištění**
- Přizvání zástupce skupiny pro práci s násilnou osobou do Výboru pro prevenci DN jako stálého člena

DĚKUJI ZA POZORNOST

info@violenceoff.cz

Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Náměstí 14. října 12

150 00 Praha 5

VIOLENCE
OFF

KLÍČOVÉ POTŘEBY

Potřeba institucionalizace systému práce s původci DN

- zařazení práce s násilnou osobou do katalogu sociálních služeb, tak aby s nimi **mohla** pracovat také IC (změna zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zařazení práce s násilnou osobou do katalogu sociálních služeb) (požadavek obsažen jako jedno z opatření jí v Akčním plánu na léta 2015 – 2018)
- obnovení diskuze s Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) o systémovějším začlenění práce s původci DN nebo navrhnout zcela jiný systém

Potřeba systémového financování programů pro původce DN

- centralizovanější řízení financování a vyčlenění dotačních titulů přímo na práci s původci DN
 - → stabilita a předvídatelnost
- tlak ze strany organizací pracujících s původci DN na vládní aktéry, začlenit téma DN do Národního plánu obnovy po pandemii COVID-19

Potřeba centrální databáze o původcích DN a výzkumu potřeb původců DN

- detailnější a psychologicky relevantní výzkumy původců DN a vytvoření sdílené databáze údajů
 - → efektivnější práce s původci DN a celkové plánování politik (plánovaný sběr dat ???)
- Naváz spolupráci mezi organizacemi a výzkumnými centry, ustavení chystané odborné platformy pro setkávání zástupců resortů, kde budou diskutovány otázky výzkumu původců DN (uvolnění dat od PČR, zdravotníků aj.), inspirace španělskou databází VIOGÉN

Potřeba standardizované metodiky pro zařazení původců DN do programů

- osoby, které do programu nastupují z nařízení soudu, nejsou dostatečně poučené o programu či nenaplnují klíčové indikace programu + stávající metodiky organizací pro zařazení původců DN do programů nejednotné
- X ideálem jednotný nástroj, který by odborníkům (terapeutům, soudcům) napomohl posoudit vhodnost klienta pro program, případně vzdělávání odborníků o možnostech, jak k otázce indikací přistupovat
- inspirací může být britská databáze MAPPA – program vybrán dle odhadu rizika recidivy pachatele DN vypočteného na základě informací z databáze

Potřeba evaluace programů pro původce DN

- v ČR dosud neexistuje standardizovaný evaluační nástroj pro ohodnocení efektu terapie
 - limity provádění evaluací Zásady o ochraně osobních údajů GDPR (omezují sdílení informací napříč institucemi) a obecně též nemožnost získat údaje od třetích stran, například obětí DN
 - některé organizace (LOM, Diakonie ČCE) se nicméně pokoušejí o vyhodnocení účinnosti vlastních programů a chystají publikace prvních výstupů (LOM)
- X ideálem jednotná evaluace nabízených programů pro původce DN
- možnou inspirací pro tvorbu evaluačního nástroje tzv. IMT (*Impact Monitoring Toolkit*, <https://www.work-with-perpetrators.eu/impact>)
 - převzatý nástroj dostupný v českém jazyce, používaný v LOM, dokáže dobře rozlišit změny na úrovni projevů různých typů násilí, naopak se nejvíce citlivý pro posouzení změn ve frekvenci násilí → potřeba doplnit dalšími ukazateli (citlivějšími na psychologické aspekty, kvalitativního rázu apod.)

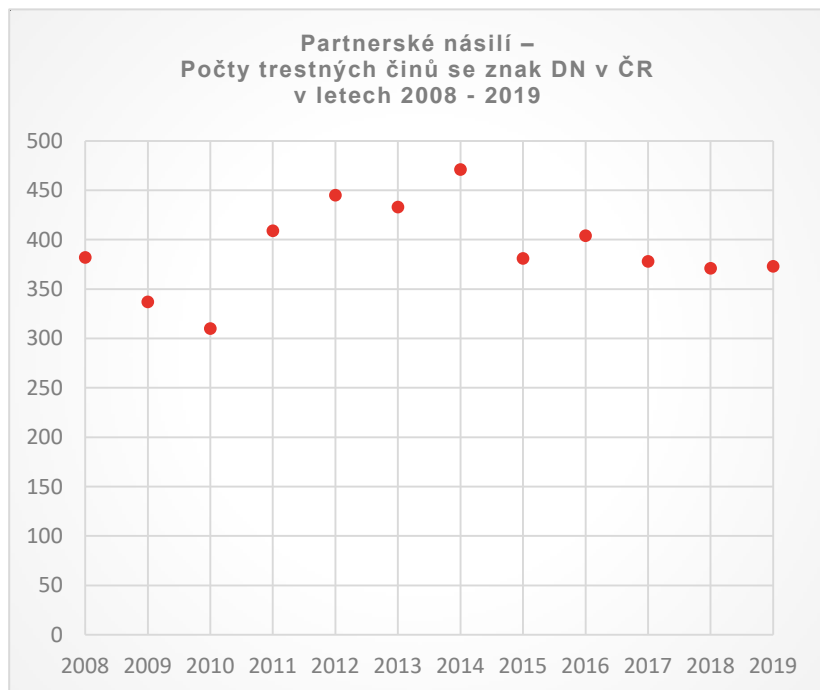
Průměrné hodnoty za období 2008-2019

Sledované okolnosti		Trest						
Alkohol	17 %	Nepodmíněný trest					30 %	
Konopné látky	0,7 %	Podmíněný trest					67 %	
Pervitin	0,8 %	Další sankce						
Jiná OPL	0,4 %	Propadnutí věci					53 %	
		Zákaz řízení motorových vozidel					31 %	
Oběť dítě	9 %	Vyhoštění					7 %	
		Počet předchozích odsouzení						
Soudem označený recidivista	1	2-5	6-10	11-15	16-20	21+	dosud netrestaný	
5 %	18 %	31 %	12 %	3 %	0,7 %	0,3 %	36 %	

INDIVIDUALIZACE TRESTU - PŘEDPOKLADY

- dostatečný rejstřík sankcí (programů) a pravidla pro jejich ukládání.
- jednou z možností individualizace sankcí v ČR je zejména adekvátní využívání přiměřených povinností a přiměřených omezení a také institutu dohledu probačního úředníka. Tyto formy intervence mohou ve spojení s ukládanou sankcí či postupem cíleně reagovat právě na konkrétní kriminogenní potřeby.
- česká právní úprava v zásadě poskytuje poměrně široký prostor pro jejich ukládání
- ten, kdo rozhoduje o sankci, resp. i o jejím výkonu, má v době rozhodování dostatek aktuálních informací o kriminogenních potřebách osoby, které má uložit sankci, o míře rizika recidivy a jeho aktuální životní situaci. (Jedním z takových podkladů, který by mohl soudům či státním zástupcům v tomto směru napomoci může být i zpráva probačního úředníka před rozhodnutím, ve které by vždy měla být obsažena i analýza rizik a případné návrhy na vhodnou formu intervence.)
- ti, kdo rozhodují o uložení sankce, mají potřebné znalosti o faktorech ovlivňujících recidivu, o procesu desistence a o účinnosti jednotlivých forem intervence. K této otázce bohužel není dostatek informací ověřených výzkumem, které by úroveň popsanych znalostí mohly doložit. Zde lze nalézt prostor pro zlepšení.
- Nejvyšší pokles recidivy byl dle zahraničních výzkumů zaznamenán u programů zaměřených terapeuticky – konkrétně na poradenství (např. v případě mentoringu a skupinového poradenství) a rozvíjení dovedností (programy založené na kognitivně-behaviorálním základě atd.). Intervence zaměřené na kontrolu a dohled sice vykazovaly také v průměru pokles recidivy, ale nižší ve srovnání s programy zaměřenými terapeuticky.

PARTNERSKÉ NÁSILÍ – TRESTNÉ ČINY V ČÍSLECH

Počet případů partnerského násilí v letech 2008-2019 osciloval na škále 310 (v roce 2010) až 471 (v roce 2014). Celkově bylo zaznamenáno 4694 případů.

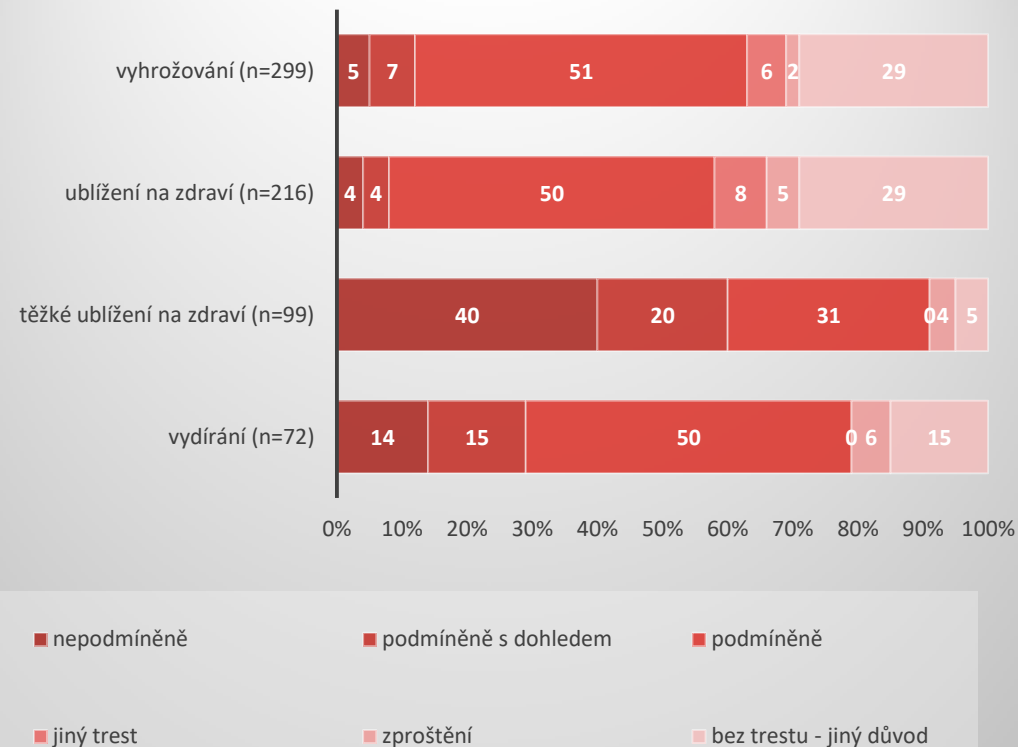
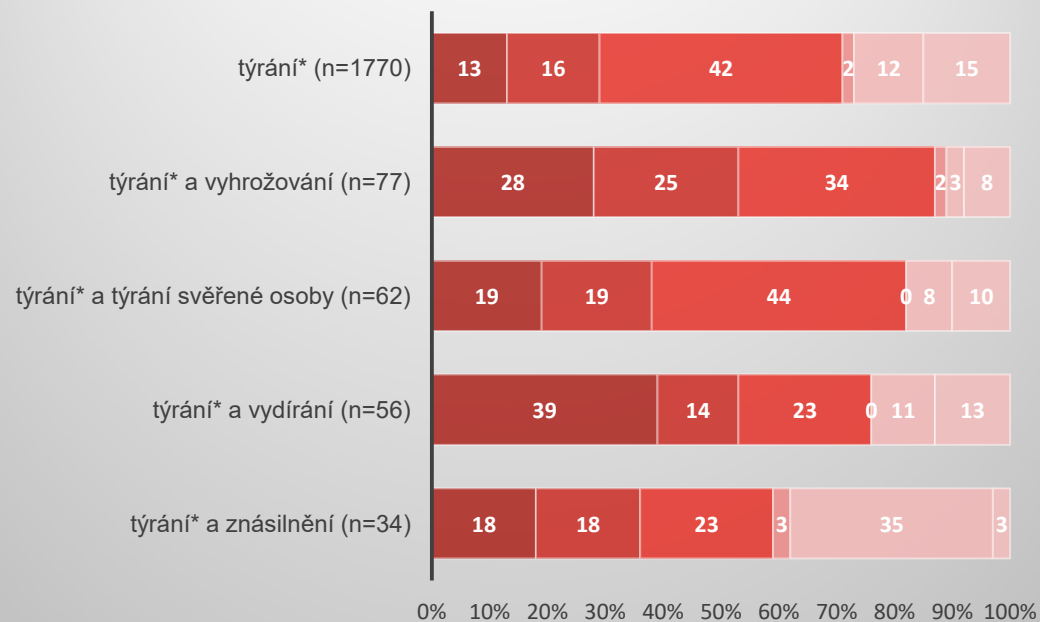
		2008		2019	Informace za období 2008-2019
	Pohlaví (muž)	97 %	→	97 %	Každý rok se v ČR řeší průměrně 12 případů partnerského násilí páchané ženou. Dominantními pachatelí jsou však tradičně muži.
	Věk	41 let	→	40 let	Ve sledovaném období jsme se setkali s pachatelí ve věku od 15 do 87 let. Více než tři čtvrtiny případů jsou páchany jedinci ve věku mezi 25. až 50. rokem.
Vztah k oběti	Manželé	65 %	↓	34 %	V průběhu sledovaného období se postupně snižovalo zastoupení případů partnerského násilí v manželství na úkor navyšujícího se podílu případů v nesezdaných párech. Tento trend však nekoreluje s počtem uzavřených manželství (partnerství), který sice zaznamenal pokles v roce 2013, nicméně v dalších letech opět narostl.
	Bývalí manželé	8 %	→	8 %	
	Druh/družka	27 %	↑	58 %	
	Trestní příkaz	17 %	↓	11 %	Byl zaznamenán pokles vyřizování věci trestním příkazem.

Předmět analýzy: případy řešené v rámci trestní justice s identifikovaným znakem domácího násilí (N=6552) v partnerském vztahu (N=4694), Sledované období: 2008 – 2019, manželství, bývalí manželé, dlouhodobé soužití, trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, lidské důstojnosti v sexuální oblasti, či proti rodině a dětem apod.

Zdroj dat: ministerstvo spravedlnosti

ULOŽENÉ SANKCE

Uložené sankce %

SWOT ANALÝZA - PRÁCE S PACHATELI DN

Co funguje (silné stránky):

- kvalitní legislativní rámec
- dílní nástroje: specializované týmy policistů; stand. nástroje pro rozpoznání DN (SARA DN); institut vykázání a předběžného opatření; zařazení pachatele do vícera návazných programů (typů terapie)

Co by fungovat mohlo (příležitosti):

- supervize či jiná (psych.) podpora pracovníků; vzdělávání pracovníků na všech úrovních
- posílení spolupráce mezi institucemi (interdisciplinární týmy); větší specializace na DN v rámci instituce; vzdělávání ve školách (spec. pedagogové aj.) o rozpoznání DN a postupu ohlášení, způsobu práce s pachateli
- provázání zacházení s o pachatelem s potřebami oběti; přizpůsobení programů na míru pachateli; lepší informování pachatelů o programech; dlouhodobější a intenzivnější programy; rozšíření standardizovaných metodik pro rychlé rozpoznávání DN (screeningové nástroje); ukládání opatření ještě před odsouzením

Co nefunguje (slabé stránky):

- přetížení systému, slabá politická podpora; slabé znalosti a zkušenosti v oblasti DN a opatření (na úrovni PČR, soudů, úředníků); nedůvěra v opatření (terapie)
- nevyužívání celé škály možných opatření; neefektivní opatrovnícké řízení (např. svěřeni pachateli péči o dítě)
- slabá vymahatelnost zapojení do programů; chybí zpětná vazba o účincích programu; slabá individualizace

Rizika:

- zneužívání programů pachateli; krátkodobé, podfinancované programy, předepisované všem bez rozdílu
- bagatelizace DN v důsledku neznalosti, nezkušenosti či nezájmu, strachu; vyhoření pracovníků; pokles úrovně vzdělání úředníků; ztráta důvěry občanů v zapojené státní instituce